

The Office Of The Principal and Vice - Chancellor

**MOPROFESARA MANDLA MAKHANYA, MOSUWEHLOOHO LE
MOTLATSA – MOKANSELIRI**

UNIVESITHI YA AFRIKA BORWA

MOKGAHLELO WA KAMOHELO WA 1: SEMINARA LE

TLHAHISO YA BUKA SETJHABENG *Univesithi ya Afrika Borwa*

le Diunivesithi tsa Afrika Borwa tse ntseng di fetoha: Ho etswa ha

Univesithi ya Afrika: Maobane, Kajeno, Hosasa

**Holong ya Senate, Unisa Muckleneuk
Campus**

7 Lwetse 2018

- Motsamaisa wa Mosebetsi, Ngk. Somadoda Fikeni, Molaodi:
Diprojeke tse ikgethang le Moeletsi wa Mosuwehlooho le Motlatsa-
Mokanseliri
- ☐ Moprof, R Viljoen, Modulasetulo: Lefapha la Histori le Moetapele wa
Projeke
- ☐ Moprof A Manson, mongodi wa phatlalatso
- ☐ Ditho tsa Phethahatso tsa Unisa le Bolaodi bo Phatlaletseng

☐ Bankaseabo ba rona hoseng hona:

- Moprof. Z Motsa, Molaodi: Serutehi Uniting ya Botsamaise bo fetohang
- Moprof. Msila, Molaodi Uniting ya Botsamaise bo fetohang

☐ Mopresidente wa NSRC: Mof. Z Sodladla

☐ Mopresidente wa Khonvokheishene: Mong S Mhlungu

☐ Modulasetulo wa NEHAWU: Mong Hontoti

☐ Modulasetulo wa APSA: Mong. JJ Jonker

☐ Modulasetulo wa Foramo ya Bomme ya Unisa: Ngk. S Kumalo

☐ Moopresidente wa Black Foramo: Moprof. H Mogashoa

☐ Basebetsi ba Unisa le baithuti

☐ le khwaere ya rona ya Unisa

Kamohelo e mofuthu ho lona bohle letsatsing lena le monate la nako ya dikgwedi tsa selemo. Matshwao a kahobotjha a bonahala hohle. Jwaloka ha re emetse dijalo tsa rona ho hlahisa dipalesa e se neng nakong ya kgwedi ya Mphalane, ke nahanne ho arolelana dintlha tsa bohlokwa le ho etsa ditekolo tse mmalwa.

Difate tsa jakaranda di na le nalane ya bohlokwa Afrika Borwa. Di hlaha lefatsheng la Amerika Borwa, nalane ya tsona Afrika Borwa e ka shejwa ho tloha dilemong tsa bo-1880, nakong eo di neng di tlišwa ho tswa Argentina, mme ka morao, Brazil. Pele ho tshibollo ya kgauta Witwatersrand ka 1886, ho ne ho ena le balemi ba mmalwa sedikeng sena ba tlišeng le peo ho tswa Kapa, mme ba jala difate tsa leoka, walnut le difate tsa rona tsa jakaranda. Mohwebi wa difate ya bitswang William Nelson, eo kgwebo ya hae e neng e tsejwa ka lebitso la Nelsonia Nurseries, ho bonahala e ile ya jala difate tse ka etsang *dikilometara tse 106* diterateng tsa toropo e neng e sa tswa thehwa e bitswang Kensington (Gauteng). Mosebetsi ona ho o geta o nkile nako e ka bang dikgwedi tse tšeletseng, e leng phihlello ka boyona. Ho na le kgolo ya hore ka selemo sa 1880 difate tse pedi tsa jakaranda di ile tsa jalwa tshimong ya *Myrtle Lodge*, eo kajeno e tsejwang ka lebitso la Sekolo sa Sunnyside, Arcadia. Ho boetse ho na le letshwao le entsweng jwalo ka sehopotso bakeng sa ketsahalo ena.

Ha ho le jwalo, Ke nahana hore re ka re re se re hapilwe ke dijakaranda! – mme ebang hona ho sa lekana, ho la Groenkloof, ho na le difate tsa dijakaranda tse *tshweu* ka bang 100, tse tlišeng le moahi wa lehae wa Pretoria. Ho lekane hakaalo.

Ha ho le jwalo, re ka nahana hore dijakaranda ha e sa le di le teng dilemong tse ka bang 138, mme ha re nahana hore sena e ka ba nako e telele, re lokela ho hopola hore Unisa e bile teng nakong ya dilemo tse 145. Re keteka sena hona jwale! Ee!, Unisa e tlile pele ho dijakaranda tse tsebahalang tsa Gauteng. Mme jwalo ka ha dijakaranda di na le nalane e kgahlisang – jwalo ka ha di siile menyabuketso e sa tloheng ya thuto ya dimela Gauteng le lefatsheng la Afrika Borwa, ho fela ho le jwalo ka Unisa e entseng seo – empa seo re se entseng ke *menyabuketsi ya thuto* mme nka fihlela phehiso ya hore e na le sefutho se seholo ntshetso peleng ya naha ya rona.

Hore na sefutho seo molemo wa sona ke ofe, le ka moo pale ya Unisa e e tswelletseng pele nakong ya dilemo tse 145 tse fetileng, ke sehloho se hohelang haholo – ho feta nakong e fetileng. Ho bile le diphatlalatso nakong e fetileng tse hatisitsweng nalaneng ya rona, empa ditaba tsa ha jwale di etsa bonnete ba hlekelo e nang le moedi. Unisa e ne e le, mme e feta ka moo e leng ka teng. Nalane ya rona dilemong ho tloha kgatisong ya Boucher (1973) ha e so fumane toka e hlokahalang. Ho tloha ho beng institjhusheneng e kwahetsweng ke mmuso wa apartheite ho tloha dilemong tsa bo-1948 ho isa maqalong a dilemo tsa bo-1990, Unisa e ile ya fetoha ho ba univesithi e bontshang le ho phahamisa moelelo wa setjhaba se phelang ka hara demokerasi. Ka

mora demokerasi, Unisa e fetohile haholo ho latela maano a yona, botjhaba, le ho ikamahanya le maemo a lefatshe ka bophara, menyabuketso, boetapele, botsamaise, basebetsi, le boleng ba baithuti ba yona. Ke pale e lokelang ho bolelwa mme nako ya ho e bolela ke hona jwale.

Nalane ya Unisa e na le dikgaolo tse ngata, mme ke a tseba hore matsatsing a itseng nakong e tlang nakong eo univesithi e ntseng e fetoha, ho tla ba le buka e nngwe e tla hlahiswa e hlalosang kgaolo e nngwe, haholo e tla phetha seabo sa baetapele ba baithuti le mekgahlo ya basebetsi ntshetsopeleng ya rona. Bakeng sa jwale, ha re ketekeng phethelo ya projeke ena ya bohlokwa le ho hlahiswa ha buka ena.

Basetsimmoho, ke thabile ho ba karolo ya ho hlahisa buka ena mmoho le dipuisano tse tla tshwarwa ha letsatsi le ntse le phahama. Ke batla ho kgothaletsa bohle ba nkileng seabo sehlahisweng sena, ho tloha ho batsamaise ba projeke, ho ya ho mongodi, balokisa-diphosa, le bahatise.

Kopano ya hoseng hona e bolela karolo ya pele ya lenane tsamaiso la rona mabapi le “ho etswa ha univesithi ngollano” (the making of a distance learning university”. Ha letsatsi le ntse le phahama kajeno, re tla fetela mokgahlelong wa bobedi o shebanang le “Diunivesithi tsa

Afrika Borwa tse ntseng di fetoha: kajeno, hosasa, ka moso” (*South African universities in transition: present and future*). Ke le kgothaletsa ho emela diketsahalo kaofela.

Ke le mema kaofela ho dula le iketlile, le thabele boithabiso ba mokete wa nalane ena, mmoho le dipuisano tseo re di lebelletseng.

Ke a leboha.